Arkæologisk Forum

Nr. 37
2017

Indhold

3

Maria Panum Bastrup
Grundforskning, anvendt forskning og udvikling
– et relevant skisma for arkæologien?

Michael Vennersdorf* 8
Den lille (terræn-)forskel
– Danmarks Højdemodel som kilde til erosion og slid på arkæologiske lokaliteter i dyrket mark

Ditte Stoltz* 19
Arkæologiens børn i et nyt lys
Det materielle fravær af børn som et aktiv i den arkæologiske forskning

Sidsel Kirk, Benedicta Pécseli og Mia Toftdal* 26
For gamle dage siden
Fremtidens pædagoger som vejvisere til Danmarks historie

Pernille Pantmann* 35
Vådbundsudgravninger i Danmark
Integrér nu vådbundsområderne i den almene arkæologiske praksis!

Charlotta Lindblom 45
Indtryk fra *The 18th Viking Congress*
6.-12. August 2017

Lene Mollerup, Lene Høst-Madsen, Nina Bangsbo Dissing og Marianne Purup 48
Øm Kloster gentænkt
En præsentation af konceptet eSCAPE

Esben Aarsleff 53
Kunsten at mødes i Østdanmark
– et essay om et stormøde og vejen dertil

*Fagfællebedømt artikel

af Sidsel Kirk, Benedicta Pécseli og Mia Toftdal*

For gamle dage siden

Fremtidens pædagoger som vejvisere til Danmarks historie

Københavns Museum og Pædagoguddannelsen på Professionshøjskolen UCC har i et samarbejde undersøgt det potentiale, der ligger i at inddrage arkæologi i pædagogstuderendes praksis i børnehaver og vuggestuer. Projektet *For gamle dage side* har vist nye veje i arbejdet med at tage små børns adgang til kulturarv og historie alvorligt.

For gamle dage siden. Fremtidens pædagoger som vejvisere til Danmarks historie er et projekt, som Københavns Museum det seneste år har udviklet sammen med Pædagoguddannelsen på Professionshøjskolen UCC. Formålet med projektet har været at understøtte, at pædagoger efter endt uddannelse inddrager arkæologi og museer i deres pædagogiske arbejde med børn i daginstitutioner.

I projektet inviterede Københavns Museum tre hold à 30 pædagogstuderende "behind the scenes". De studerende skulle opleve museets arbejde med arkæologi indefra, og kvalificere museets møder med de yngste gæster.

Arkæologien blev valgt som afsæt, fordi det er museets erfaring at arkæologiske fund har en umiddelbar fascinationskraft og en stor styrke ved at være fysisk tilgængelige i kraft af deres materialitet. Fundene giver børn og voksne en direkte og sanselig adgang til historien.

Med projektet har vi afsøgt hvilket potentiale, der ligger i at invitere den dagtilbudspædagogiske fagligheden indenfor på museet og arbejde i et tværfagligt fællesskab mellem arkæologi, museologi og pædagogik. Projektet har givet os ny viden om hvordan konkrete, sanselige møder mellem små børn og arkæologi kan bidrage til børnenes leg, læring og dannelse, og det har åbnet vores øjne for det potentiale, der ligger i at lære ikke bare *om* arkæologi men også *gennem* arkæologi (Bartoy 2012). Projektet er støttet med 354.000 kr. af Slots- og Kulturstyrelsens pulje til formidling af Danmarks historie til børn og unge.

Figur 1. Pædagogstuderende på besøg i fundkælderen.
Foto: Julie Blicher Trojaborg, © Københavns Museum

Nye steder, ny læring og pædagogisk fantasi

I pædagoguddannelsen finder læring sted i mange forskellige kontekster. De studerende er i et læringsmiljø i deres tre praktikophold og udfordres i UCCs lokaler med undervisning i teori og med øvelser inden for mange kompetenceområder. For pædagoguddannelsen var *For gamle dage* siden en mulighed for at flytte undervisningen ud af vante rammer og ind i nye og anderledes rammer.

Med et lån fra den tyske kritiske pædagogiske filosof, Thomas Ziehe (f. 1947) installerede *For gamle dage siden* "en ø af intensitet i et hav af rutiner". Skulle studerende og undervisere tilegne sig nye indsigter og viden, måtte alle projektdeltagere ud af den vante hverdag (Ziehe 2013). Ved at *situere* undervisning på fremmed grund, kunne forbeholdenhed over for emnet ændres til interesse og føre til nye vidershorisonter.

Kulturarv, historieforståelse og museer har ikke en selvstændig plads i Studieordningen for Pædagoguddannelsen 2014. At arbejde med historiebevidsthed for førskolebørn var grænseoverskridende for de fleste studerende. De skulle sammen med museet opdyrke og udforske den pædagogiske fantasi, som kunne bruges i 'oversættelsen' af den mere voksne forståelse af kulturarv, historicitet og musealitet til børnene.

Figur 2. Undersøgelse af arkæologiske fund.
Foto: Julie Blicher Trojaborg © Københavns Museum

Pædagogisk fantasi ses i denne sammenhæng som evnen til at skifte synsvinkel eller teoretisk perspektiv, forholde sig undersøgende til egen praksis og udfordre selvfølgelige forståelser af børn. Pædagogisk fantasi er at arbejde med usædvanlige forståelser af sammenhænge og ændre forudsætninger for pædagogisk praksis. Det var ikke alene de studerende, der oplevede forandring i løbet af *For gamle dage siden*. Også undervisere på professionshøjskolen og museets medarbejdere var i et nyt og anderledes læringsrum, hvor ordene og konteksterne var uvante.

Undervisningen blev tilrettelagt som et forløb med en serie af "højdepunkter" i form af øvelser og begrebsliggørelser. Den bestod i en vekselvirkning mellem undervisning på Campus Carlsberg og på Københavns Museum. De studerende fik på den ene side direkte adgang til arkæologien på Københavns Museum og indsigt i det arkæologiske arbejde. På den anden side fik de undervisning i og læste tekster om museers historie og samfundsmæssige betydning og de fik indblik i Museumsloven. Igennem pædagogiske refleksioner udfordrede undervisere og studerende i fællesskab det gængse blik på børn på museum. Børn er ikke blot museumsgæster, men også skabere af museer, når de samler og udstiller deres liv og omverden i egne museer, fx i jakkelommen, på køkkenbordet derhjemme eller på garderobepladsen i børnehaven.

De studerendes udvekslinger, altså bidrag til undersøgelse af pædagogisk forståelse og handlerum, og referencer til den pædagogiske praksis i institutionerne, kom i spil undervejs både i undervisning og i den efterfølgende praktik. Ud over etablering af nye undervisningsrum og en ny tilgang til dannelse for førskolebørnene, bekræftede samarbejdet mellem professionshøjskole og museet de studerende i, at deres uddannelse i allerhøjeste grad er et element i en moderne velfærdsstat, hvor det ikke alene handler om at gøre børnene skoleparate, men også gøre børn til deltagere og medspillere i demokratiet. Arkæologien, kulturarven og museer er ikke kun for de voksne, men hører til i børnenes hverdag og gøremål.

De studerende, som deltog i projektet, uddanner sig til at arbejde med 0-6-årige børn i vuggestuer og børnehaver. Undervisningen i *For gamle dage siden* faldt sammen med de studerendes 2. praktik, hvor de i et halvt år indgår som en del af normeringen i dagsinstitutioner. Arkæologien ville nå helt ud til de små slutbrugere i dagtilbuddene, når de studerende umiddelbart efter mødet med museet, bragte ny viden i spil sammen med børnene. I undervisningen havde vi en opmærksomhed på at udfordre den gængse forestilling om at arkæologer er "nogen der graver" (Bartoy 2012). De studerende blev således præsenteret for hvordan arkæologer arbejder efter afsluttet gravearbejde, når fundene er kommet ind på museet og skal renses og tolkes og indgå i samlinger og udstillinger.

De allerfleste studerende oplevede sig som *perifere deltagere* i projektets begyndelse, men som ugerne gik og praktikken begyndte, bevægede de sig gradvist ind i kernen af projektet, og oplevede sig som *agenter for nye læreprocesser*. Denne tilgang til læring har fået inspiration fra teorien om *situeret læring* (Lave & Wenger 2003), hvor læring sker i praksisfællesskaber igennem de sociale relationer. Det forudsættes, at de deltagende er aktive og deltagende i samtale, dialog og udveksling af både ideer og handlingsformer.

Københavns Museums åbne arkæologiske værksted

For gamle dage siden står på skuldrene af Københavns Museums mangeårige tradition for at inddrage publikum i det professionelle museumsarbejde. Borgernes deltagelse eller *Public Participation* (McSweeney & Kavanagh 2016), har ofte været initieret af formidlere på museet. I forbindelse med museets flytning til Stormgade i indre København, tager museet de gode erfaringer et skridt videre med etableringen af et åbent *Arkæologisk Værksted*, som er inspireret af teorierne om *Public Archaeology* (Merriman 2004). Værkstedet er arkæologernes arbejdsplads på museet, og har en halvoffentlig funktion, som tilbyder gæster et inkluderende og autentisk museumsmiljø. Her kan publikum følge arkæologens arbejde og tage del i arkæologens arbejdsprocesser. Museet ønsker desuden at skabe øget synlighed om relevansen af det arkæologiske arbejde.

Samarbejdet med UCC har sikret at det arkæologiske værksted fra sin åbning kan tilbyde sig som et relevant og imødekommende eksternt læringsmiljø for dagtilbud.

10 orange arkæologikufferter

En bærende museumspædagogisk ambition for projektet var at undersøge hvordan museet kunne tilbyde relativt autentiske rammer for de studerendes møde med arkæologien. Museet havde lukket i hele projektfasen på grund af flytning og kunne derfor ikke tilbyde besøg i udstillinger. Besøg i udgravninger var heller ikke muligt, da projektet havde mange deltagere og en stram tidsplan i forhold til de studerendes studieforløb. Heldigvis har de seneste års omfattende metroudgravninger bibragt museet en lang række løsfund, som indgår i museets studiesamling. Udvalgte løsfund blev lagt ned i 10 orange kufferter, som blev omdrejningspunkt for undervisningen på museet, og som de studerende kunne låne med ud i praktikinstitutionerne. I hver kuffert blev der lagt seks genstande, som repræsenterer forskellige gængse fund fra 1600-1700-tallets København: Fragment af kridtpibe, skår af lertøj, kinesisk porcelænsskår, skosål, metalgenstand og dyreknogle. De studerende kunne let afkode disse og børnene skulle kunne drage paralleller mellem fundene og de ting og materialer, som omgiver dem i deres nutidige verden. I kufferterne lå desuden hvide bomuldshandsker og refleksveste med museumslogo til både børn og voksne, sikkerhedshjelme i plastik samt luppe og fundposer. Udstyr som skulle give børn og voksne mulighed for at "træde i rolle" som arkæolog og håndtere genstande korrekt. Desuden indeholdt kufferten tegnepapir og farveblyanter samt en "kuffertens dagbog", således at kufferterne også understøttede videre-bearbejdelse af fundene og vidensdeling om gennemførte pædagogiske aktiviteter.

Figur 3. Den orange kuffert.
Foto: Julie Blicher Trojaborg, © Københavns Museum

Den engelske arkæolog Ian Hodders tilgang til arkæologi i bogen *Entangled* (2012) åbner for perspektiver med relevans for de *møder* mellem mennesker og ting, som *For gamle dage siden* gav anledning til. Kufferten og dens indhold var et kunstigt skabt 'entanglement', altså en sammenfiltring af emner eller ting, som i en 'lived praxis' satte de deltagende i relation med noget fremmed, nemlig fortiden. De udvalgte fund skulle ikke forstås som kilder til viden om og indsigt i en forgangen tid – København for 400 år siden; de skulle forstås som emner der i de studerende og børnenes varetægt viste interessespor hos børnene. Kuffertens seks arkæologiske fund fik en ny og anderledes 'lived praxis' end i arkæologens hænder. Kuffertens indhold, både fundene og 'værktøjet', kunne kombineres i varierende relationer. Ting-til-barn-relationer, ting-til-ting-relationer, barn-til-barn-relationer eller barn-til-

Figur 4. Arkæologi i børnehaven.
Foto: Julie Blicher Trojaborg, © Københavns Museum

voksen-relationer. De mange relationer og sammenfiltringer skaber nye relationer og nye betydninger. Børnene oplevede sig *sammenfiltret* med husholdninger i 1600-tallets København (eller med kinesiske porcelænsmalere), når de registrerede det kinesiske porcelæns dekorative mønstre, som kunne tegnes af eller som lignede noget, deres familie havde derhjemme.

Hvor en arkæolog i en Hoddersk inspireret entanglement-forståelse reflekterer over de betydninger der skabes og inddrager ikke-arkæologers betragtninger – et fænomen, Hodder kalder *multivokalitet* – så kan børnenes undren og undersøgelser også bidrage til flerstemmigheden. En skosål er ikke bare en skosål. En skosål bærer lugten af sure tæer, som en dreng i børnehaven *Hundredmeterskoven* konstaterer. En lup forstørrer selvfølgelig nøglens detaljer, men den ændrer også måden at se på!

Relationerne udtrykker en afhængighed: Børnene har brug for papir og farveblyanter for at beskrive de arkæologiske fund, de gule veste er identitetsskabende, kuffertens dagbog bærer fortællinger fra daginstitution til daginstitution og giver inspiration og nye ideer. Afhængighedsformer strukturer de menneskelige handlinger, og disse handlinger bæres af børnene ind i andre begivenheder og handlinger.

De studerende kvalificerede og opgraderede kufferterne i løbet af projektperioden. På deres opfordring blev der indkøbt metalskovle til udgravninger, og børnebogen *Jeg er arkæolog* (Sleger 2010) kom til at ligge i alle kufferter og blev brugt som indgang til eller forankring af børnenes møde med arkæologi. De studerende kunne låne en arkæologikuffert på museet, eller de kunne gennemføre deres pædagogiske aktivitet uden kufferten. 65 studerende gennemførte aktiviteten og over halvdelen lånte en kuffert. Der var midler til rådighed i projektet, så de kunne besøge museer og tilkøbe museernes forløb for børnehaver. Mange studerende tog børnene med på museum på egen hånd, men kun én tilkøbte et museumstilbud særligt tilrettelagt for børnehaver. Der tegnede sig et billede af at de studerende ikke kendte til museernes tilbud til børnehaver og at de derfor ikke opsøgte dem, men foretrak at gennemføre besøgene på egen hånd.

At stille spørgsmål til arkæologi, pædagogik og verden

Når de studerende blev præsenteret for fundene på museet opstod der en umiddelbar fascination ved at opleve arkæologien på tæt hold i en fundkælder på et museum og sammen med en arkæolog. I mødet med fundene opstod der undren og spørgsmål. Vi brugte

denne undren og disse spørgsmål som afsæt for at tydeliggøre over for de studerende, at også arkæologen arbejder med mange kategorier af spørgsmål i forhold til sit genstandsfelt. At arkæologien er en videnskab, som ikke altid giver endegyldige svar, men ofte bygger på fortolkning, blev udgangspunkt for den bro, som vi og de studerende i vores lærende fællesskab sammen byggede til børnenes tilgang til verden. Det var her, vi i særlig grad sammen fandt styrken og kvaliteten i at arbejde med børn og arkæologi. I lærende fællesskaber, der er knyttet til bestemte rum eller situationer, er læring og udvikling knyttet til de udvekslinger, der finder sted i stadigt skiftende relationer: Relationer mellem børn, mellem børn og studerende, mellem studerende og andre studerende, mellem studerende og undervisere. Relationer varierer i kombinationer mellem varighed af tid og grader af forpligtelse. I den ene side af spektret er de korte og uforpligtende, i den anden længerevarende og forpligtende. Udvekslingerne i de skiftende relationer sikrer udfordring, fornyelse og forandring, da ikke to relationer er ens. Hver gang en person er i relation med en anden eller i en ny kontekst, må vedkommende gøre sig nye forestillinger om det udvekslede betydning og mulighed. I dette perspektiv flyder læring og udvikling sammen. I nogle typer af relationer vil en person – barn eller voksen – opleve sig betydende, i andre typer af relationer mindre betydende eller i betragterens position. Dette lærings- og udviklingssyn er inspireret af førnævnte Lave og Wengers idéer om situeret læring.

Vores fælles spørgsmål i vores lærende fællesskab forholdt sig både til kufferternes pædagogiske mulighedsfelt og til fundene selv. Vi bevægede os fra spørgsmål som ”Hvordan kan børnene identificere sig med arkæologens arbejde” over ”Hvordan kan forstørrelsesglassene i kufferten bidrage til børns udforskning af verden?” til genstandsnære undersøgende spørgsmål som ”Hvordan føles overfladen på ko-knoglen?” og ”Hvis fødder har mon trådt på denne skosål”? Vi stillede også spørgsmål med afsæt i H.C. Andersens greb fra tingseventyrene, når vi spurgte: ”Hvad har nøglen oplevet, inden den blev væk i jorden?”, ”Hvordan kan potteskåret og skosålen indgå i en relation til hinanden”? De mange kategorier af spørgsmål, som både vi og de studerende stillede, blev vores afsæt for at åbne vores og deres øjne for den mangfoldighed af tolkninger, sansninger, fortællinger, som vi håbede og troede ville opstå i kufferternes og arkæologiens og fundenes møde med børnene i institutionerne (Pécseli 2017).

Projektet i dagtilbuddets rammer

Blandt de studerende var der ved første møde med museet både skepsis og nysgerrighed. Flere studerende udtalte i løbet af projektet, at de var glade for at blive

Figur 5. Hvem har haft skoen på?
Foto: Julie Blicher Trojaborg © Københavns Museum

inviteret med bag kulisserne på museet og glade for at blive hørt som faggruppe. Den gruppe, som så sig selv som de mest perifere deltagere, var studerende der skulle i praktik i vuggestuer. Denne skepsis forandrede sig imidlertid til mod på og lyst til at udforske de lege, fortællinger, sansninger og tolkninger som dukker op i børns møde med arkæologi og museer. Den proces, som de studerende gennemgik, tog særligt fart, da de stod på egne ben i institutionerne og selvstændigt faciliterede møder mellem børn og arkæologi. Rikke, praktikant i en vuggestue skriver: ”Jeg er positivt overrasket over hvor spændende det ville være for en gruppe vuggestuebørn. De både snakker om det hver dag og leger, at de er arkæologer”.

For gamle dage siden blev modtaget forskelligt hos ledere og færdiguddannede pædagoger i praktikinstitutionerne. Nogle steder understøttede institutionen den studerende i at folde arkæologien ud over flere uger, andre steder varede det en formiddag, og nogle steder fik projektet slet ikke plads. Flere studerende meldte om mangel på nysgerrighed og åbenhed overfor kombinationen af små børn og arkæologi. Her var et svagt punkt for projektet at de studerende selv skulle være ambassadører for arkæologien og bære projektet ud i institutionerne. UCCs kontakt til praktikinstitutionerne under praktikken er bundet til studieordningens anvisninger. Det undervisningsmateriale (Harboe og Kirk 2016) og den film (Trojaborg 2016), der var henvendt til praktikinstitutionerne, herunder en mail til dagtilbudslederne af praktikinstitutionerne, var ikke alle steder tilstrækkelig. Projektet blev også udfordret af at de studerende indgår som en del af institutionens normering, som oftest er presset, så det kan være svært at afvige fra hævdvundne opgavetyper. *For gamle dage siden* blev af institutionerne oplevet som noget nyt og fremmed. Som noget, der enten ”passede ind” eller ”ikke passede ind” i institutionernes hverdag og måder at arbejde med børnene på og som noget man i institutionen enten kunne ”nå” eller ”ikke nå”.

Konklusionerne, efter at undervisningen og aktiviteterne var gennemført, afspejlede dog et forandret syn på kombinationen børn og arkæologi, som det ses udtrykt af en gruppe studerende ”Da vi hørte ordet arkæologi i forhold til dagtilbuddet, så var den første tanke nok lidt ”Det passer da ikke helt sammen”. Men efter undervisningen er vi blevet fyldt med gode ideer om, hvorfor og hvordan vi kan bringe arkæologien med ud i institutionerne”. Projektet åbnede sig og viste et stort pædagogisk potentiale. Det blev tydeligt at projektet ikke blot lærte børnene *om* arkæologi, men udviklede og styrkede børnene *gennem* arkæologien. Denne bevægelse skete også hos de studerende i løbet af projektets gennemførelse og hos os, der underviste på museum og pædagoguddannelse. Som lærende fællesskab bevægede alle sig fra at lære *om* arkæologi og *om* dagtilbudspædagogik til at lære *gennem* arkæologi og *gennem* dagtilbudspædagogik. Fx er det som nævnt tidligere helt og holdent de studerendes fortjeneste, at der i dag er skovle i kufferterne. Hvor museets afsæt var at nedprioritere ”den gravende arkæolog” til fordel for ”den undersøgende” arkæolog, så insisterede de studerende på at børnene skulle ud i sandkasser, skove mv. og grave. Ikke mindst hos vuggestuebørnene har gravende arkæologi vist sig at have et enormt potentiale. Ida gennemfører en udgravning af plasticsandforme i en sandkasse sammen med vuggestuens yngste børn på ca. 1,5 år. Hun har observeret at børnene har ”svært ved at give sig til at lege med noget på legepladsen” og tit ”går med en voksen i hånden”. Efter gennemførelse af graveaktivitet med afsæt i *For gamle dage siden* beskriver hun følgende tegn på forandringer i børnenes leg: ”At børnene begynder at bruge sandkassen til at grave uden indkøring fra pædagoger. At de begynder at grave huller og selv graver ting ned eller bygge ting op”.

Børnenes møde med arkæologien

For gamle dage siden initierede betagende møder mellem børnene, arkæologien og de arkæologiske fund. Børnene brugte handsker og lup til at undersøge fund og de brugte tegneredskaber til at registrere deres iagttagelser af dem. En dyrekæbe med raslende tænder fik afæsket sin hemmelighed med en lup. Med hvide handsker på hænderne kunne børnene forsigtigt

Figur 6. Hvor mange tænder havde fåret?
Foto: Julie Blicher Trojaborg © Københavns Museum

vende og dreje knoglen, mærke dens tyngde, dens overflade og former, sammenligne den med sidemandens kæbes størrelse og erkende at knogler findes inde i kroppen, selvom man ikke kan se dem.

Museet besøgte 10 studerende i institutioner og fik her indblik i hvordan projektet blev mødt af børnene. De studerende afleverede i slutningen af deres praktik opgaver, som en del af en portefolio over deres samlede uddannelsesforløb. Fortællinger og refleksioner fra disse opgaver blev også en central kilde til viden om hvad der skete i mødet mellem børnene og arkæologien samt de studerendes refleksioner herom.

"Det er bare megafedt at være arkæolog", siger et barn til pædagogstuderende Anne-Mette efter en arkæologisk udgravning i børnehaven. Arkæologen som fagperson og som figur har vist sig at have en tiltrækningskraft og et identifikationspotentiale, som når op på højde med politimænd, brandmænd og superhelte i daginstitutionerne. Måske fordi arkæologen i sin professionelle tilgang til verden på mange måder minder om barnet selv, når det erfarer, tilegner sig, erobrer og tolker verden? Som Turid, pædagogstuderende i en vuggestue, skriver i sin opgave: "Når en gummistøvle bliver fundet ude i garderoben, skal den "dateres" til ejermanden, og her er børnene jo de arkæologiske eksperter" og "på en måde er det jo et udtryk for deres måde at sætte "fund" i system, præcis som arkæologer gør". Arkæologien som arena for fællesskab og udvikling af sociale kompetencer bliver også synlig for de studerende i projektet: Emil, studerende i en børnehave, oplever hvordan de gule refleksveste skaber sammenhold i børnegruppen, når de træder i rolle som arkæologer: "og selvom de gravede fire forskellige steder, snakkede de hele tiden sammen om der var en af dem der havde fundet noget". Foorugh, studerende i en børnehave konstaterer at nogle af børnene ekskluderer hinanden fra fællesskabet. I mødet mellem arkæologien og pædagogikken ser hun en mulighed for at "sætte ekstra fokus på relationer og venskaber" og sammensætte grupper af små arkæologer, som ikke på forhånd har fælles interesser, men får det gennem deres søgen efter genstande.

Arkæologi og pædagogiske læreplanstemaer

De studerende fremhæver i deres opgaver, at de kan forankre det pædagogiske arbejde med arkæologien i de pædagogiske læreplanstemaer. Camilla, studerende i en børnehave konkluderer at "projektet kan udfylde mange af de punkter på læreplanerne, som børnene skal igennem i deres tid i børnehaven". Flere af de studerende bruger arkæologien som led i arbejdet med børnenes sproglige og kropslige udvikling, som

Figur 7. Undersøgelse af arkæologiske fund i børnehaven.
Foto: Julie Blicher Trojaborg © Københavns Museum

også er en del af læreplanen. Fx oplever Cæcilie hvordan de 3-4-årige får stimuleret høre-, føle-, og lugtesansen og trænet deres finmotorik, og rigtig mange børn smager i løbet af projektet på det svære, nye ord *ar-kæ-o-log*.

Arkæologi og leg

De studerende observerer også, når børnenes forandring og overskridelser sker uden for de tilrettelagte pædagogiske aktiviteter. *For gamle dage siden* bliver, mere eller mindre bevidst for de studerende selv, set i et dannelsesperspektiv når de fx undersøger og beskriver hvordan børnenes indtræden i rollen som arkæolog bidrager til nye lege på legepladsen. I børns leg integreres elementer fra mangfoldige oplevelser og begrebsverdener i nye former. Børns leg udvikler sig som en flydende bevægelse, der opsuger fragmenter fra andre lege og verdener. I fællesskab udvikler børnene nye sprogformer, nye elementer, nye sammenhænge og nye retninger i legens aktuelle univers. Børnene skiftes til at give og modtage tilskyndelser til og fra hinanden.

Et eksempel på en ny leg ses hos børnene i den børnehave, hvor Nichlas er i praktik. Han beskriver hvordan en leg på legepladsen ændrer sig fra at børnene leder efter løver til at de leder efter løveskeletter. Camilla oplever i sin praktikinstitution, at børnehavebørnene vil lege arkæologer, og at de vil lære andre børn om arkæologi. Hun understøtter legen og tager fire børn med ned på legepladsen: ”Her malede de nogle sneglehuse, som de kunne bruge til at ”lege arkæolog” fremover”. Og det er ikke kun den gravende arkæolog, som sætter spor i legen. Fx opdager Stine, at børnene i børnehaven ”selv lavede deres eget lille museum nede i garderoben, hvor de lagde deres fund fra sandkassen og viste dem frem for de andre børn”.

Arkæologi og demokratisk dannelse

Nikita, i praktik i en børnehave, ser også projektet i et dannelsesperspektiv, når hun reflekterer over, at det er lettere for børn at forstå, at der findes noget, der kan kaldes fortid, hvis den præsenteres som ”en anden verden” og ”nogle andre mennesker”. Hun ønsker med arkæologien at understøtte børnenes evne til at sætte sig i andre menneskers sted. Kasper, som er i praktik i en børnehave bygger et projekt op om børnehavebørnenes oplevelse af at være sporsættere i historien. Efter at have været på udgravning med børnehaven siger et af børnene til ham, at hvis de har taget den skat med de havde fundet, så må de også ”aflevere noget igen til fortiden”. Herefter begraver Kasper og børnene en af børnehavens skovle ”som tak til fortidens mennesker”. Her udtrykker barnet en omsorg for andre end sig selv og de mennesker som er i umiddelbare nærhed eller sågar i samme tid som barnet selv.

Den demokratiske dannelse i dagtilbud er ikke alene et spørgsmål om at kunne sætte sig i den andens sted, lytte til hinanden, eller give hinanden plads, sådan som det ofte øves ved frokostbordet i børnehaven. Demokratisk dannelse er ikke alene at kunne vide, tænke, agere og reagere som et ”vi”. Demokrati som livsform, sådan som den amerikansk pædagogiske filosof John Dewey (1859-1952) formulerer det, handler derimod om at kunne leve med at den andens forskellighed – så aparte som den end kan forekomme – kun er udtryk for, at man også selv kan være den fremmede og underlige for andre. I demokrati, forstået som livsform, er kernen, at man viser interesse for den andens interesse, også selvom den anden levede for lang tid siden. Når børnene får fornemmelse for, at der er og har været mennesker, der har levet på en anden måde, kan de også få fornemmelse for, at der i en ubestemmelig fremtid vil være mennesker, der kigger på os som en fortid med særlige vaner, skikke og materialitetsformer og at det ikke er ligegyldigt, hvilke spor vi sætter. Mødet med arkæologiens materialitet kan støtte denne forståelse.

Projektets perspektiver

Omkring 800 børn i dagtilbud har i forbindelse med *For gamle dage siden* stiftet bekendtskab med arkæologi og museer. En stor styrke i projektet har været, at de studerende selvstændigt bar arkæologien ud i institutionerne. De orange kufferter repræsenterede det museale og arkæologiske lærings- og dannelsesrum i institutionerne og blev mødt som en "ø af intensitet" i børnenes velkendte rammer og hverdag. Amanda, studerende i en børnehave beskriver mødet med kufferten: ”Jeg fortæller børnene, at jeg har en ven på museet, der har lånt mig nogle ægte fund, der er flere hundrede år gamle. Stemningen forbliver mystisk, så mystisk at en af drengene udbryder ”det er en magisk kuffert”. Helt forkert er det ikke, for kufferten får tryllet en mystisk og forventningsfuld stemning frem i os alle sammen”. I institutionerne blev kufferterne således omdrejningspunkt for nye fælles-

skaber om en praksis, hvorigennem læring og dannelse fandt sted. Stine, i praktik i en børnehave rammer dette ind, når hun skriver at hun hos børnene observerede vigtigheden i at de havde "fået lov til at låne kufferten fra et rigtigt museum" (vores understregning).

Vi håber, at vejen til et "rigtigt" museum er blevet kortere for de børn, studerende og pædagoger som bidrog til *For gamle dage siden* og vi er sikre på at projektet har åbnet nye døre til historien i de mange institutioner, der har været involveret. De orange kufferter fortsætter nu rejserne rundt til daginstitutioner, hvor børn sammen med pædagoger kan udforske fortiden sammen og undersøge børnenes egen plads i historien og verden. Vejen fra museet til institutionerne er også blevet væsentligt kortere, takket være de studerende, som inviterede museet ind i deres professionelle virkelighed i børnehaverne og vuggestuerne.

Litteratur

Bartoy, K. M. 2012
Teaching *through* rather than *about*: Education in the Context of Public Archaeology. *The Oxford Handbook of Public Archaeology.* Oxford, England, s. 552-565.

Dewey, J. 1916/da. 2006
Demokrati og uddannelse, KLIM.

Harboe, M. og Kirk, S. 2016
For Gamle Dage Siden (undervisningsmateriale), Københavns Museum.

Hodder, I. 2012
Entangled – An Archaeology of the Relationships between Humans and Things. Wiley-Blackwell .

Lave, J. og E. Wenger 2003
Situeret læring – og andre tekster.
Hans Reitzels Forlag.

McSweeney, K. & Kavanagh, J. (Eds.) 2016
Museum Participation: New Directions for Audience Collaboration. Edinburgh, England.

Merriman, N. 2004
Public Archaeology. New York, NY .

Pécseli, B. 2017
Børn, kulturarv og museer.
HistorieLab Jelling.

Slegers, Liesbet 2010
Jeg er arkæolog.
TURBINE Forlaget.

Trojaborg, Julie Blicher 2016
For gamle dage siden 1 (film) Blik
se: http://cphmuseum.kk.dk/artikel/gamle-dage-siden-0

Ziehe, Thomas 2013
Øer af intensitet i et hav af rutine, nye tekster om ungdom, skole og kultur.
Politisk Revy.

Der er desuden citeret fra de studerendes opgaver, som ikke er publiceret.

Link
Pædagogisk læreplan
https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=182051#id2748a48c-8d08-4491-853c-2cc3dce053b0

*Fagfællebedømt artikel

Artiklens forfattere

Sidsel Kirk: undervisnings-og udviklingsansvarlig i skoletjenesten på Københavns Museum.
Benedicta Pécseli: tidligere lektor på Professionshøjskolen UCC, forfatter og foredragsholder.
Mia Toftdal: arkæolog og museumsinspektør på Københavns Museum.

Nr. 37
2017

Arkæologisk Forum

Arkæologisk Forum er et fagligt tidsskrift der søger at sætte det arkæologiske fag ind i en større sammenhæng – både videnskabeligt og samfundsmæssigt. Her kan både arkæologisk faglige og fagpolitiske emner behandles og debatteres.

Skriv til Arkæologisk Forum:
Arkæologisk Forum modtager gerne bidrag. Kontakt redaktionen, og få råd og vink om indhold, læsere, formaliteter, deadlines m.v.

Fagfællebedømmelse:
Generelt bliver tekster i Arkæologisk Forum fagfællebedømt. Fagfællebedømte artikler er markeret med en stjerne (*) ved forfatternavnet.

Kontakt:
redaktion@archaeology.dk
www.archaeology.dk

© Forfatterne og Arkæologisk Forum.
Artikler, indlæg og billeder må ikke mangfoldiggøres i nogen form uden skriftlig tilladelse fra redaktionen.

Redaktion:
Mette Palm (ansv. redaktør)
Jette Rostock
Bo Jensen
Anna Beck
Ole Thirup Kastholm
Signe Lützau Pedersen
Susanne Klausholm Dolleris
Marie Lenander

Udgiver:
Foreningen af Fagarkæologer – FaF

Forsidebillede:
eSCAPE 2017 Øm Kloster bygget i papkasser.
Foto: © Lars Clement, Businessfilm.

Tryk og oplag:
Museum Vestsjælland trykker 250 stk.

Arkæologisk Forum udkommer:
maj og november

Abonnement og løssalg private:
175,- kr. årligt (2 numre)
87,50 kr. pr. nummer

ISSN 1399-5545

Foreningen af
Fagarkæologer
faf@archaeology.dk
www.archaeology.dk